

دانشگاه تربیت مدرس
دانشکده علوم انسانی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد حقوق بین الملل

تعهد به عدم تبعیض تحت موافقتنامه عمومی
تجارت خدمات

مهريار راشدی

استاد راهنما:

دکتر سيد قاسم زمانی

بهمن ۱۳۹۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

باسمه تعالی

تأییدیه اعضای هیأت داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیأت داوران نسخه نهایی پایان نامه آقای مهریار راشدی تحت عنوان **تعهد به عدم تبعیض تحت موافقتنامه عمومی تجارت خدمات** را از نظر فرم و محتوا بررسی نموده و پذیرش آن را برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد تأیید می کنند.

امضاء	رتبه علمی	نام و نام خانوادگی	اعضای هیأت داوران
	استادیار	دکتر سید قاسم زمانی	استاد راهنما
	استادیار	دکتر حسن سواری	استاد مشاور
	دانشیار	دکتر مرتضی شهبازی نیا	استاد ناظر (داخلی)
	استادیار	دکتر علی اصغر صحرائیان	استاد ناظر (خارجی)
	دانشیار	دکتر مرتضی شهبازی نیا	نماینده شورای تحصیلات تکمیلی

آیین نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهشهای علمی دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی و فناوری دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهشهای علمی که تحت عناوین پایان‌نامه، رساله و طرحهای تحقیقاتی با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد زیر را رعایت نمایند:

ماده ۱- حق نشر و تکثیر پایان‌نامه/ رساله و درآمدهای حاصل از آنها متعلق به دانشگاه می باشد ولی حقوق معنوی پدید آورندگان محفوظ خواهد بود.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه/ رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و با تایید استاد راهنمای اصلی، یکی از اساتید راهنما، مشاور و یا دانشجو مسئول مکاتبات مقاله باشد. ولی مسئولیت علمی مقاله مستخرج از پایان‌نامه و رساله به عهده اساتید راهنما و دانشجو می باشد.

تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه/ رساله نیز منتشر می شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب، نرم افزار و یا آثار ویژه (اثری هنری مانند فیلم، عکس، نقاشی و نمایشنامه) حاصل از نتایج پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی کلیه واحدهای دانشگاه اعم از دانشکده‌ها، مراکز تحقیقاتی، پژوهشکده‌ها، پارک علم و فناوری و دیگر واحدها باید با مجوز کتبی صادره از معاونت پژوهشی دانشگاه و براساس آئین نامه های مصوب انجام شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه یافته‌ها در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق معاونت پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این آیین‌نامه در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۸۷/۴/۱ در شورای پژوهشی و در تاریخ ۸۷/۴/۲۳ در هیأت رئیسه دانشگاه به تایید رسید و در جلسه مورخ ۸۷/۷/۱۵ شورای دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب در شورای دانشگاه لازم‌الاجرا است.

«اینجانب **مه‌ریار راشدی** دانشجوی رشته **حقوق بین الملل** ورودی سال تحصیلی **۹۱-۹۰** مقطع **کارشناسی ارشد** دانشکده **علوم انسانی** متعهد می شوم کلیه نکات مندرج در آئین نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش های علمی دانشگاه تربیت مدرس را در انتشار یافته های علمی مستخرج از پایان نامه / رساله تحصیلی خود رعایت نمایم. در صورت تخلف از مفاد آئین نامه فوق الاشعار به دانشگاه وکالت و نمایندگی می دهم که از طرف اینجانب نسبت به لغو امتیاز اختراع بنام بنده و یا هر گونه امتیاز دیگر و تغییر آن به نام دانشگاه اقدام نماید. ضمناً نسبت به جبران فوری ضرر و زیان حاصله بر اساس برآورد دانشگاه اقدام خواهم نمود و بدینوسیله حق هر گونه اعتراض را از خود سلب نمودم»

امضا:

تاریخ:

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را چاپ کند:

«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد نگارنده در رشته حقوق بین الملل است که در سال ۱۳۹۲ در دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی جناب آقای دکتر سید قاسم زمانی، مشاوره جناب آقای دکتر حسن سواری از آن دفاع شده است.»

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد. ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تامین نماید.

ماده ۶: اینجانب مهریار راشدی دانشجوی رشته حقوق بین الملل مقطع کارشناسی ارشد تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضا:

دانشگاه تربیت مدرس
دانشکده علوم انسانی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد حقوق بین الملل

تعهد به عدم تبعیض تحت موافقتنامه عمومی

تجارت خدمات

مهریار راشدی

استاد راهنما:

دکتر سید قاسم زمانی

استاد مشاور:

دکتر حسن سواری

بهمن ۱۳۹۲

تقدیم به

پدر و مادرم عزیزم که اسوه ایثار و گذشت، مهربانی و محبت اند.

و

تقدیم به

دو برادر عزیزم، مهرزاد و مهرداد؛ که همواره مرهون لطفشان بوده و هستم.

تقدیر و تشکر

بر خود فرض می‌دانم سپاس‌گزار الطاف و مَراحم اساتید بزرگواری باشم که تمام وجودشان را برای تعلیم و تربیت دانش پژوهان این سرزمین در طَبَقِ اخلاص گذاشته‌اند.

لازم است از همراهی و راهنمایی استاد فرزانه جناب آقای دکتر سید قاسم زمانی که با وجود مشغله فراوان، راهنمایی پایان نامه بنده را تقبل کردند تشکر کنم.

از استاد مشاورم جناب آقای دکتر حسن سواری که در همه حال مرا مشمول عنایات و محبت‌های خود قرار دادند کمال امتنان را دارم.

از اساتید داور پایان نامه‌ام؛

جناب آقای دکتر مرتضی شهبازی نیا که همواره مرهون حمایت‌ها و الطافشان هستم و همچنین

جناب آقای دکتر علی اصغر صحرائیان که بنده را مورد لطف و مرحمت خویش قرار دادند تشکر ویژه دارم.

چکیده

گاتس یکی از موافقتنامه های سازمان جهانی تجارت است که تجارت خدمات را میان اعضای سازمان، قاعده مند کرده است. با تصویب گاتس به عنوان اولین و تنها موافقتنامه چندجانبه ای که تجارت بین المللی خدمات را تحت پوشش قرار می دهد، نقش خدمات در اقتصاد جهانی توسط سازمان جهانی تجارت به رسمیت شناخته شد. تمرکز این پژوهش بر تعهد به عدم تبعیض تحت موافقتنامه عمومی تجارت خدمات (گاتس) است. عدم تبعیض در چارچوب گاتس مشتمل بر دو مؤلفه است: تعهد دولت کامله الوداد و تعهد رفتار ملی. ماده ۲ گاتس با تأکید بر لزوم رفتار در مورد خدمات و عرضه کنندگان خدمات به طوری که از رفتار متخذه در مورد خدمات و عرضه کنندگان خدمات مشابه دیگر کشورها نامطلوبتر نباشد، تعهد به رفتار دولت کامله الوداد را محترم و الزامی می شمارد؛ این رفتار بایستی فوراً و بدون قید و شرط تسری یابد. یک عضو به شرطی می تواند به اقدامی مغایر با دولت کامله الوداد ادامه دهد که چنین اقدامی در ضمیمه مربوط به معافیت های ماده ۲ فهرست شده و با شرایط مقرر در این ضمیمه انطباق داشته باشد. همچنین در مفاد گاتس به برخی معافیت های دیگر نیز تصریح شده است. تعهد رفتار ملی که در ماده ۱۷ مطمح نظر قرار گرفته مقرر می دارد، رفتار متخذه با خدمات و عرضه کنندگان خدمات خارجی نباید از رفتار با خدمات و عرضه کنندگان داخلی نامطلوبتر باشد. گاتس حاوی دو گونه تعهد است: تعهدات کلی؛ که قابل مذاکره نیستند و در مورد تمام بخش های خدمات و تمام اعضای سازمان اعمال می شوند، تعهدات خاص؛ که در صورت مذاکره و پذیرش از طرف عضو در مورد او قابل اعمال می باشد. تعهدات کلی قابل اعمال بر تمام اعضای سازمان جهانی تجارت شامل دولت کامله الوداد و شفافیت است. تعهدات رفتار ملی و دسترسی به بازار از جمله تعهدات خاص هستند که محدودیت های بخش ها و شیوه های عرضه خدمات در مورد آنها در جدول تعهدات خاص درج می شوند؛ این جدول جزء لاینفک گاتس محسوب می شود. معافیت های موجه اقدامات تبعیض آمیز که در مواد ۱۴ و ۱۴ مکرر قید شده اند در هر دو نوع تعهد اعمال می شوند. معافیت های رفتار دولت کامله الوداد و رفتار ملی در مواد مختلف گاتس قابل مشاهده است که به طور جداگانه در این مطالعه به آنها پرداخته خواهد شد. با توجه به اینکه کشور ما ایران مسیر الحاق به سازمان جهانی تجارت را طی می کند، به طور مختصر به قوانین ناظر بر خدمات ایران و تطبیق آنها با گاتس پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: سازمان جهانی تجارت، گاتس، خدمات، عدم تبعیض، رفتار دولت کامله الوداد، رفتار ملی

فهرست مطالب

- مقدمه و بیان مسأله..... ۱
- اهداف پژوهش..... ۶
- سوالات پژوهش..... ۷
- فرضیه های پژوهش..... ۷
- مواد و روش انجام پژوهش..... ۸
- جنبه جدید بودن و نوآوری..... ۸
- سازماندهی پژوهش..... ۱۰
- فصل اول: منع تبعیض نسبت به خدمات در گستره سازمان جهانی**
- تجارت: چارچوب نظری..... ۱۱**
- ۱-۱ نقش خدمات در نظریه های تجارت..... ۱۲
- ۱-۱-۱ نظریه های سنتی در مورد تجارت..... ۱۳
- ۱-۱-۱-۱ نظریه مرکانتیلیسم (سوداگری)..... ۱۳
- ۱-۱-۱-۲ نظریه مزیت مطلق آدام اسمیت..... ۱۴
- ۱-۱-۱-۳ نظریه مزیت نسبی ریکاردو..... ۱۵
- ۱-۱-۱-۴ نظریه هزینه فرصت..... ۱۶
- ۱-۱-۲ نظریه نئوکلاسیک تجارت..... ۱۷
- ۱-۱-۲-۱ نظریه مزیت نسبی هکشر - اوهلین..... ۱۷
- ۱-۱-۳ دیگر نظریه ها در مورد تجارت..... ۱۹

- ۱-۳-۱-۱ نظریه مزیت نسبی لیندر..... ۲۰
- ۱-۳-۱-۲ نظریه مزیت رقابتی..... ۲۰
- ۱-۴-۱ نظریه های جدید تجارت..... ۲۱
- ۲-۱ مروری بر ادبیات حقوقی و اقتصادی در مورد خدمات..... ۲۳
- ۱-۲-۱ تعریف خدمات..... ۲۵
- ۲-۲-۱ طبقه بندی خدمات..... ۳۰
- ۱-۲-۲-۱ خدمات سخت و نرم..... ۳۰
- ۲-۲-۲-۱ خدمات مولد و مصرفی..... ۳۰
- ۳-۲-۲-۱ طبقه بندی گاتس از خدمات..... ۳۱
- ۴-۲-۲-۱ طبقه بندی خدمات تراز پرداخت های گسترده..... ۳۳
- ۳-۲-۱ اهمیت تجارت خدمات..... ۳۴
- ۴-۲-۱ ارزش جهانی تجارت خدمات..... ۳۵
- ۵-۲-۱ سهم کشورهای در حال توسعه از تجارت جهانی خدمات..... ۳۸
- ۳-۱ مروری خلاصه بر سازمان جهانی تجارت..... ۳۹
- ۱-۳-۱ منشأ سازمان جهانی تجارت..... ۴۰
- ۲-۳-۱ اهداف اصلی سازمان..... ۴۴
- ۳-۳-۱ منابع حقوقی سازمان جهانی تجارت..... ۴۵
- ۴-۳-۱ اصول اساسی حقوق سازمان جهانی تجارت..... ۴۶
- ۱-۴-۳-۱ اصل قابلیت پیش بینی..... ۴۶

- ۴۷ ۱-۳-۴-۲ اصل عدم تبعیض
- ۴۷ ۱-۳-۴-۲-۱ مفهوم اصل عدم تبعیض
- ۵۱ ۱-۳-۴-۲-۱-۱ تبعیض رسمی (قانونی) و تبعیض عملی
- ۵۲ ۱-۳-۴-۲-۱-۱-۱ مفهوم و قلمرو تبعیض رسمی (قانونی)
- ۵۳ ۱-۳-۴-۲-۱-۱-۲ مفهوم و قلمرو تبعیض عملی
- ۵۸ ۱-۳-۴-۲-۲ اصل رفتار دولت کامله الوداد
- ۵۹ ۱-۳-۴-۲-۳ اصل رفتار ملی
- ۶۰ ۱-۴-۱ موافقتنامه عمومی تجارت خدمات (گاتس)
- ۶۲ ۱-۴-۱ معرفی اجمالی موافقتنامه عمومی تجارت خدمات
- ۶۴ ۱-۴-۱ پیشینه تاریخی
- ۶۷ ۱-۴-۲ قلمرو اعمال گاتس
- ۶۸ ۱-۴-۱-۲ قواعد از بالا به پایین
- ۶۹ ۱-۴-۱-۲ قواعد از پایین به بالا
- ۷۰ ۱-۴-۳ مقاصد و اهداف گاتس
- فصل دوم: مؤلفه های عدم تبعیض در چارچوب موافقتنامه عمومی**
- تجارت خدمات ۷۳**
- ۱-۲ تعهد رفتار دولت کامله الوداد در چارچوب موافقتنامه عمومی تجارت خدمات
- ۷۵
- ۷۸ ۱-۱-۲ مفهوم و ماهیت تعهد رفتار دولت کامله الوداد

- ۱-۱-۱-۲ رفتار دولت کامله الوداد در چارچوب سازمان جهانی تجارت..... ۸۲
- ۲-۱-۱-۲ رفتار دولت کامله الوداد در موافقتنامه های دیگر..... ۸۴
- ۲-۱-۲ پیشینه رفتار دولت کامله الوداد..... ۸۶
- ۳-۱-۲ مزایا و معایب رفتار دولت کامله الوداد..... ۹۲
- ۱-۳-۱-۲ مزایا..... ۹۲
- ۲-۳-۱-۲ معایب..... ۹۴
- ۴-۱-۲ قلمرو ماده ۲ موافقتنامه عمومی تجارت خدمات..... ۹۵
- ۱-۴-۱-۲ اقدامات مشمول موافقتنامه عمومی تجارت خدمات..... ۹۷
- ۲-۴-۱-۲ خدمات و عرضه کنندگان خدمات مشابه..... ۱۰۰
- ۱-۲-۴-۱-۲ خدمات مشابه..... ۱۰۱
- ۲-۲-۴-۱-۲ عرضه کنندگان خدمات مشابه..... ۱۰۳
- ۳-۴-۱-۲ رفتار [متخده] نامطلوبتر نباشد..... ۱۰۵
- ۴-۴-۱-۲ "فوراً" و "بدون قید و شرط"..... ۱۰۸
- ۵-۱-۲ معافیت های رفتار دولت کامله الوداد در چارچوب گاتس..... ۱۰۹
- ۱-۵-۱-۲ معافیت های قانونی مندرج در گاتس..... ۱۱۱
- ۲-۵-۱-۲ معافیت های مندرج در ضمیمه مربوط به معافیت های ماده ۲ (معافیت های انتخابی)..... ۱۱۲
- ۶-۱-۲ اثر رفتار دولت کامله الوداد و معافیت های آن..... ۱۱۴
- ۲-۲ تعهد به رفتار ملی در چارچوب موافقتنامه عمومی تجارت خدمات..... ۱۱۵

- ۱۱۶ ۱-۲-۲ مفهوم و ماهیت رفتار ملی
- ۱۱۷ ۱-۱-۲-۲ تعهد رفتار ملی در چارچوب موافقتنامه عمومی تجارت خدمات
- ۱۱۹ ۲-۱-۲-۲ تحلیل و بررسی بند ۴ ماده ۳ گات
- ۱۲۱ ۲-۲-۲ پیشینه رفتار ملی
- ۱۲۳ ۳-۲-۲ مزایا و معایب رفتار ملی
- ۱۲۳ ۱-۳-۲-۲ مزایا
- ۱۲۴ ۲-۳-۲-۲ معایب
- ۱۲۵ ۴-۲-۲ قلمرو ماده ۱۷ موافقتنامه عمومی تجارت خدمات
- ۱۲۷ ۱-۴-۲-۲ اقدامات مؤثر بر عرضه خدمات
- ۱۲۸ ۲-۴-۲-۲ جداول تعهدات خاص
- ۱۳۱ ۳-۴-۲-۲ خدمات و عرضه کنندگان خدمات مشابه
- ۱۳۲ ۱-۳-۴-۲-۲ خدمات مشابه
- ۱۳۲ ۱-۱-۳-۴-۲-۲ ویژگی های خدمات
- ۱۳۳ ۲-۱-۳-۴-۲-۲ سلیقه و استفاده نهایی مصرف کننده
- ۱۳۳ ۳-۱-۳-۴-۲-۲ طبقه بندی خدمات
- ۱۳۵ ۴-۱-۳-۴-۲-۲ مشابهت در میان روش های عرضه
- ۱۳۵ ۵-۱-۳-۴-۲-۲ فرایندها و روش های تولید
- ۱۳۷ ۲-۳-۴-۲-۲ عرضه کنندگان خدمات مشابه
- ۱۳۸ ۱-۲-۳-۴-۲-۲ عرضه کننده بالفعل و بالقوه خدمات

- ۱۳۹.....ویژگی های عرضه کننده.....۲-۲-۳-۴-۲-۲
- ۱۳۹.....ارتباط عرضه کنندگان خدمات مشابه با خدمات مشابه.....۳-۲-۳-۴-۲-۲
- ۱۴۰.....رفتار [متخذه] نامطلوبتر نباشد.....۴-۴-۲-۲
- ۱۴۳.....معافیت های رفتار ملی در چارچوب گاتس.....۵-۲-۲
- ۱۴۵.....اثر تعهد رفتار ملی و معافیت های آن.....۶-۲-۲
- ۱۴۶.....نتیجه گیری.....
- ۱۵۹.....منابع و مآخذ.....

فهرست علائم و نشانه ها

AB	Appellate Body	رکن استیناف
BPM5	The Fifth edition of the Balance of Payments Manual	ویرایش پنجم کتابچه تراز پرداخت ها
CPC	Central Product Classification	طبقه بندی مرکزی کالاها
CTS	Council for Trade in Services	شورای تجارت خدمات
DSB	Dispute Settlement Body	رکن حل و فصل اختلافات
DSU	Dispute Settlement Understanding	تفاهم نامه حل و فصل اختلافات
EBOPS	Extended Balance of Payments Services classification	طبقه بندی خدمات تراز پرداخت های گسترده
EC	European Communities	جامعه اروپا
EU	European Union	اتحادیه اروپا
Eurostat	Statistical Office of the European Communities	مرکز آمار جامعه (اتحادیه) اروپا
FDI	Foreign Direct Investment	سرمایه گذاری مستقیم خارجی
GATS	General Agreement on Trade in Services	موافقتنامه عمومی تجارت خدمات
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade	موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت

GDP	Gross Domestic Product	تولید ناخالص داخلی
GNS	Group of Negotiations on Services	گروه مذاکرات خدمات
GSP	Generalised System of Preferences	نظام عمومی ترجیحات
IMF	International Monetary Fund	صندوق بین المللی پول
ITO	International Trade Organisation	سازمان تجارت بین المللی
MERCOSUR	Common Market of the South	موافقتنامه بازار مشترک آمریکای لاتین
MFN	Most-Favoured-Nation	دولت کامله الوداد
MSITS	Manual on Statistics of International Trade in Services	کتابچه آماری تجارت بین المللی خدمات
NAFTA	North American Free Trade Agreement	موافقتنامه تجارت آزاد آمریکای شمالی
NT	National Treatment	رفتار ملی
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development	سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه
PPMs	Processes and Production Methods	فرایندها و روش های تولید
SPS	Sanitary and Phytosanitary Measures	اقدامات بهداشتی و بهداشت نباتی
TBT	Technical Barriers to Trade	موانع فنی فرا راه تجارت

TRIPS	Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights	موافقت نامه جنبه های تجاری حقوق مالکیت فکری
UN	United Nations	ملل متحد
UN DESA	United Nations Department of Economic and Social Affairs	دپارتمان امور اقتصادی و اجتماعی ملل متحد
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development	کنفرانس ملل متحد در مورد تجارت و توسعه
US	United States of America	ایالات متحده آمریکا
WB	World Bank	بانک جهانی
WTO	World Trade Organisation	سازمان جهانی تجارت

مقدمه

مقدمه و بیان مسأله

در طول قرن نوزدهم و ابتدای قرن بیستم بیش از ۶۰ درصد تجارت جهانی بین کشورهای اروپایی و مستعمرات آنها انجام می شد. در اواخر قرن نوزدهم، موانع طبیعی و دولتی بر سر راه توسعه تجارت جهان به طور قابل ملاحظه ای از بین رفت به گونه ای که بین سالهای ۱۹۲۰-۱۸۶۰ کشورها یک دوره آزادی نسبی تجاری را تجربه کردند. رکود اقتصادی دهه ۱۹۳۰ باعث شد که بسیاری از کشورها نسبت به اتخاذ سیاست های حمایتی از قبیل افزایش تعرفه های وارداتی، تبعیض بین کشورهای طرف تجاری و برقرار کردن سایر موانع تجاری اقدام کنند که نه تنها رکود موجود را برطرف نکرد بلکه به آن سرعت بخشید.

کشورهایی مثل آمریکا و انگلستان، با کنترل واردات و حذف رقابت، تلاش نمودند که از صنایع داخلی حمایت کنند و از تعطیلی کارگاه های خود و بیکاری کارگران جلوگیری نمایند. هرچند این سیاست ها در کوتاه مدت اثرات مثبتی داشت اما به یک بحران جدید تبدیل شد؛ زیرا تمام کشورهای عمده تجاری در جهت محدود کردن واردات و حمایت از صنایع و تولیدات داخلی، مقررات محدود کننده و حمایتی برقرار کردند. اعمال این محدودیت ها موجب شد کشورها نتوانند کالاهای خود را صادر کنند. وقتی کشورها می دیدند کالاهای آن ها به بازارهای سایر کشورها راه پیدا نمی کند و یا در صورت ورود نسبت به سایر کالاهای موجود در آن بازار، مورد تبعیض قرار می گیرد، در تلافی، مقررات محدود کننده مشابهی را نسبت به کالاهای وارداتی کشورهای دیگر وضع می کردند. شیوه های محدود کننده باعث شد تا حجم تجارت بین المللی به شدت کاهش پیدا کند که همین امر بر وخامت اوضاع اقتصادی می افزود.

بروز جنگ جهانی دوم این احساس را تقویت کرد که وابستگی اقتصادی متقابل کشورها به یکدیگر می تواند انگیزه جنگ را کاهش دهد، در نتیجه بلافاصله پس از جنگ جهانی دوم در جهت

جلوگیری از بروز خشونت، ترمیم خرابی های ناشی از جنگ، تنظیم روابط تجاری بین المللی بر اساس تضمین رقابت سالم و آزادی تجاری، کشورهای عمده تجاری توافق کردند که به تأسیس سازمان تجارت بین الملل به عنوان نهاد تخصصی وابسته به سازمان ملل اقدام کنند. منشور سازمان تجارت بین الملل بلند پروازانه بود و موضوعاتی از قبیل استخدام، قراردادهای خرید و فروش اجناس، رویه های تجاری انحصاری، سرمایه گذاری بین المللی و خدمات را نیز شامل می شد. ۲۳ کشور از بین کشورهای پیگیری کننده تأسیس سازمان تجارت بین الملل در مذاکراتی موافقت کردند بخشی از تعرفه های گمرکی خود را کاهش داده و بر مجموعه ای از قوانین و مقررات تجاری توافق نمایند. در نتیجه موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت (گات) در ۳۰ اکتبر ۱۹۴۷ به امضا رسید.

این ۲۳ کشور در ماده ۲۹ گات پیش بینی کردند که در صورت تأسیس سازمان تجارت بین الملل، بخشی از تعهدات گات معلق و کشورهای عضو، متعهد به رعایت بخش عمده ای از اصول منشور سازمان تجارت بین الملل باشند. مذاکرات کنفرانس هاوانا در ۲۱ نوامبر ۱۹۴۷، یعنی حدود یک ماه پس از امضای گات شروع و منشور سازمان تجارت بین الملل در مارس ۱۹۴۸ به امضا رسید. کنگره آمریکا الحاق به این سازمان را موجب خدشه دار شدن حاکمیت آمریکا تلقی کرد. با عدم تصویب کنگره آمریکا، منشور سازمان تجارت بین الملل که بنا بود به عنوان یک سازمان تجاری بین المللی سیاست های تجاری اعضا را کنترل و تنظیم کند، عملاً پا به عرصه وجود نگذاشت. با مرگ سازمان تجارت بین الملل، گات تنها موافقتنامه چند جانبه ناظر به روابط تجارت بین الملل بود که از سال ۱۹۴۸ بین کشورهای متعاهد لازم الاجرا شد. گات در طول حدود نیم قرن حیات خود، هشت دور مذاکره داشت که غیر از تصویب اصلاحیه ها و موافقتنامه ها، توفیق زیادی در کاهش تعرفه های گمرکی کسب کرد. عدم تسری موافقتنامه های تکمیلی گات به کلیه اعضا، ضعف اداری و تشکیلاتی گات، عدم وجود یک روش مؤثر حل و فصل اختلافات، عدم شناسایی موضوعات مؤثر در تجارت مانند تجارت خدمات، مالکیت فکری و کشاورزی، نیاز به تأسیس یک سازمان منسجم با شرح وظایف و ساختار مناسب را مسجل کرد.